איש דבר מצות אין אשה לא א)ואי אשמעינן הא משום דאיכא איבוד נשמה חס רחמנא עלה אבל הנך תרתי אימא לא צריכא: חוץ מבל תקיף ובל תשחית כו': בשלמא בל תטמא למתים דכתיב [1]אמור אל הכהנים בני אהרן ב)בני אהרן א ולא בנות אהרן אלא בל תקיף ובל תשחית מנלן דכתיב [2]לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך ג)כל שישנו בהשחתה ישנו בהקפה והני נשי הואיל ב ולא ד)איתנהו בהשחתה ג ליתנהו בהקפה ומנלן דלא איתנהו בהשחתה ה)איבעית אימא סברא דהא לא אית להו זקן ו)ואיבעית אימא קרא דאמר קרא לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך מדשני קרא בדיבוריה דא"כ ניכתוב רחמנא פאת זקנכם מאי זקנך זקנך ד ולא זקן אשתך ולא והתניא ז) זקן אשה והסרים שהעלו שער הרי הן כזקן לכל דבריהם מאי לאו להשחתה אמר אביי להשחתה לא מצית אמרת דיליף פאת פאת מבני אהרן מה להלן נשים פטורות אף כאן נשים פטורות ואי סבירא לן דכי כתב בני אהרן אכוליה ענינא כתיב נישתוק קרא מיניה ותיתי בק"ו ואנא אמינא ח)ומה כהנים שריבה בהם הכתוב מצות יתירות בני אהרן ולא בנות אהרן ישראל לא כ"ש אי לאו ג"ש הוה אמינא הפסיק הענין השתא נמי נימא הפסיק הענין ואי משום ג"ש מיבעי ליה ט)לכדתניא [3]לא יגלחו יכול גילחו במספריים יהיה חייב ת"ל לא תשחית יכול לקטו במלקט וברהיטני יהא חייב ת"ל לא יגלחו ה הא כיצד גילוח שיש י)בה השחתה הוי אומר זה תער א"כ ניכתוב קרא את שבזקנך מאי פאת זקנך ש"מ תרתי ואלא הא דתניא זקן האשה והסרים שהעלו שער הרי הן כזקן לכל דבריהם למאי הלכתא אמר מר זוטרא ו לטומאת נגעים טומאת נגעים בהדיא כתיבא [4]ואיש או אשה כי יהיה בו נגע בראש או בזקן אלא אמר מר זוטרא לטהרת נגעים טהרת נגעים נמי פשיטא כיון דבת טומאה היא בת טהרה היא איצטריך סד"א לצדדים כתיב איש או אשה כי יהיה בו נגע בראש כ)או בזקן הדר אתאן לאיש קמ"ל איסי ל)תני אף בל יקרחו נשים פטורות מ"ט דאיסי דדריש הכי [5]בנים אתם לה' אלהיכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת כי עם קדוש אתה לה' אלהיך בנים ולא בנות לקרחה אתה אומר לקרחה או אינו אלא לגדידה כשהוא אומר כי עם קדוש אתה לה' אלהיך הרי גדידה אמור הא מה אני מקיים בנים ולא בנות לקרחה ומה ראית לרבות את הגדידה ולהוציא את הקרחה מרבה אני את הגדידה שישנה במקום השער ושלא במקום שער ומוציא אני את הקרחה שאינה אלא במקום שער ואימא בנים ולא בנות בין לקרחה בין לגדידה וכי כתב כי עם קדוש אתה לה' אלהיך בשריטה הוא דכתיב קסבר איסי שריטה וגדידה

אחת

דאיכא איבוד נשמה. משום הכי חייביה רחמנא לשלם כופר: **הקפת הראש.** המשוה צדעיו לאחורי אזנו ולפדחתו מ) שאחורי האזנים חלקים הם עד סמוך לגובה והצדעים מקום שער הם כולם והמשחית שער הצדעים שיהא ראשו מוקף בשוה לפדחתו וצדעיו ואחרי אזניו עגול סביב היא הקפה: **כל שישנו בהשחתה.** דזקן ישנו בהקפת הראש: **ולא זקן אשתך.** אפילו העלתה זקן והשחיתה: **פאת פאת.** כתיב בישראל פאת זקנך וכתיב בכהנים נ) ופאת זקנם לא יגלחו וקס"ד דכי כתיב אמור אל הכהנים בני אהרן ולא בנות אהרן אכולא מילתא דכתיב בההוא ענינא קאי: **נשתוק קרא מיניה.** מג"ש דפאת פאת למעוטי נשים ישראליות ותיתי פטורא בק"ו מכהנות: **הפסיק הענין.** ולא קאי בני אהרן אלא אטומאה לחוד שיש הפסק בנתים כגון לה יטמא: **מבעיא ליה לכדתניא.** ליתן את האמור של זה בזה ושל זה בזה דלא נתחייב אלא בהשחתה שע"י גילוח וכיון דאיכא לאוקמי לג"ש להכי לא תדרשה למעוטי בנות הואיל והפסיק הענין: **מלקט.** פליינ"א של מגלגלי חרבות שמחליקין בה את תיק הסייף: **רהיטני.** פליינ"א של עושי תריסין: **ת"ל לא יגלחו.** האמור בכהנים ואין דרך גילוח בכך ואתיא ג"ש ליתן האמור של כהנים בישראל ושל ישראל בכהנים: **אם כן.** דלהכי הוא דאתא נכתוב את שבזקנך דהוה ליה נמי כמאן דכתיב פאה דהא כתיב פאה בההוא קרא גבי ראש ומדהוי כתיב גבי זקן את שבזקנך ולא כתיב את זקנך ש"מ אפאה קאי וה"ק לא תשחית פאות שבזקנך והדר נילף גילוח דהשחתה בפאת פאת ישראל מכהנים א"נ בבנין אב חייב פאת זקן בכהנים וחייב פאת זקן בישראל: **מאי פאת ש"מ תרתי.** ג"ש שלימה לימדך הכתוב אף לכל האמור בענין: **לטומאת נגעים.** שסימני מקום שיער חלוקים מסימני עור בשר שבנגעי עור בשר כתיב שער לבן ובסימני נתקי ראש וזקן שער צהוב וקאמר הכא דאם העלתה אשה שער בזקנה הוו סימני נגעה כדין נתקי זקן: **בהדיא כתיב.** זקן של אשה דכתיב איש או אשה: **לטהרת נגעים.** לכשתטהר תטען דין טהרת מצורע בתגלחת ולפורים: **אילטריך.** לטומאת נגעים כדאמרן מעיקרא להשוות סימני נתקי זקן אשה לסימני זקן איש ודאמרת בהדיא כתיב סד"א לצדדין כתיב דאשה הכתוב בקרא לא קאי אלא אנתקי הראש ואו בזקן דכתיב בסיפיה אתאן לאיש ולא לאשה קמ"ל תנא דברייתא הרי הן כזקן לכל דבריהם: **בנים ולא בנות.** בנים אתם לה' (א) לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בנים ולא בנות לקרחה אבל לגדידה אף הבנות: **או אינו.** אלא אף לגדידה: **כשהוא אומר.** בפסוק שלאחריו כי עם קדוש אתה ואף הנשים בכלל עם: **ה"ג מרבה אני את הגדידה שישנה במקום שער ושלא במקום שער ומוציא אני את הקרחה שאינה אלא במקום שער: גדידה.** אשגרטינ"ר וחוקי האמורי היו על מתיהן: **בשריטה הוא דכתיב.** וקס"ד שריטה וגדידה תרתי ניניהו חד ביד וחד בכלי ואע"ג דשריטה בהאי ענינא לא כתיב כיון דדמיא לגדידה כתבה הכא ולא תימא אף היא נשים פטורות כתיב ס) כי עם קדוש לרבויי והכי שפיר טפי ולאו לפרושי קרא דהא בנים ולא בנות גבי גדידה כתיב ומיניה סליק:

אחת

איש דבר מצות הוא אין אשה לא. ולאו דוקא דהא איתקש עבד לאשה לחייבו במצות כאשה דגמר לה לה מאשה (בחגיגה דף ד.) אלא הכי קאמר אינה חייבת כל כך כמו איש: **הרי הוא כזקן לכל דבריו.** וא"ת והיך תמצא זקן בסריס והרי מי שאין לו זקן אחד מסימני סריס ואמרינן ע) בסריס עד שיהיו בו כולן וי"ל כגון שהביא זקן אחר רוב שנותיו דכה"ג סריס הוא כדאמר פ' יוצא דופן (נדה דף מז:) דכי לא נולדו בו סימני סריס הוה קטן עד רוב שנותיו והגיע לרוב שנותיו הוה גדול והוה סריס פ): **להשחתה** לא מצית אמרת דיליף פאת וכו'. וא"ת למה לי ג"ש הא מוכח ליה שפיר מדשני קרא בדיבוריה צ) וי"ל דה"מ מקמי דשמעינן בברייתא דיש להם חשיבות זקן בשום מקום אבל לבתר דשמעינן ק) דגלי לית לן למעוטי מדשני כו': **אם כן ליכתוב את שבזקנך.** פירוש א"כ דלהכי הוא דאתא (ב) דהפסיק הענין נכתוב את שבזקנך דהוה ליה כמאן דכתיב פאה דהא כתיב פאה בהאי קרא גבי ראש ונוכל לומר בבנין אב שחייב בפאת זקן בכהנים כדכתיב ופאת זקנם לא יגלחו וחייב פאת זקן בישראל והדר יליף גילוח דכתיב גבי כהנים דהוי השחתה בפאת פאת דישראל מכהנים מאי פאת ש"מ ג"ש שלימה לימדך הכתוב אף לכל האמור בענין ר) כגון הקפת הראש ופאת זקן דדרשינן בני אהרן ולא בנות אהרן וכ"ש בישראל מג"ש דפאת פאת: **וכי כתב עם קדוש לשריטה הוא דכתיב.** פירש בקונטרס דסד"א דגדידה ושריטה תרתי ניניהו וחד ביד וחד בכלי וא"ת מי הזקיקנו לומר דכי עם קדוש קאי אשריטה שלא הוזכרה באותה פרשה כלל ולא קאי אגדידה ואקרחה דכתיבי בהאי ענינא וי"ל דניחא ליה טפי למימר דכי עם קדוש קאי אשריטה אע"פ שלא הוזכר באותה פרשה מלסרס המקרא ולומר דבנים אתם לא קאי אלא תתגודדו דסמיך ליה אלא אקרחה שאין סמוך לו שהרי גדידה הפסיק הענין ואפכא לא מצית אמרת כדמפרש גמרא ומה ראית להוציא את הקרחה וכו' ועוד דיש גם פירוש אחר דעם קדוש קאי אגדידה שלפני פניו ולא אקרחה שלפניו:

אי

עין משפט
נר מצוה

א [מיי' פ"ג מהל' אבל הל' יא טוש"ע י"ד סי' שעג סעי' ב]:

שפט ב מיי' פי"ב מהל' ע"ז הל' ב סמג לאוין נח טוש"ע י"ד סי' קפא סעיף יב:

שצ ג מיי' שם טור שו"ע שם סעיף ו:

ד [מיי' שם הל"ז טוש"ע שם סעי' יב]:

שצא ה מיי' שם הל' ז טור שו"ע שם סעיף י:

שצב ו מיי' פ"ח מהל' טומאת צרעת הלכה א:

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא בְּעַמָּיו: ויקרא כא א
2. לֹא תַקִּפוּ פְּאַת רֹאשְׁכֶם וְלֹא תַשְׁחִית אֵת פְּאַת זְקָנֶךָ: ויקרא יט כז
3. לֹא יִקְרְחוּ קָרְחָה בְּרֹאשָׁם וּפְאַת זְקָנָם לֹא יְגַלֵּחוּ וּבִבְשָׂרָם לֹא יִשְׂרְטוּ שָׂרָטֶת: ויקרא כא ה
4. וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בוֹ נָגַע בְּרֹאשׁ אוֹ בְזָקָן: ויקרא יג כט
5. בָּנִים אַתֶּם לַייָ אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגֹּדְדוּ וְלֹא תָשִׂימוּ קָרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לָמֵת: דברים יד א

מוסף רש"י

איש דבר מצות. משלם בעל השור כופר ליורשים משום דבטליה ממצות (שם). **בני אהרן.** לנפש לא יטמא. **ולא בנות אהרן.** באזהרה זו (סוטה כג:). **ולא תשחית את פאת זקנך.** סוף הזקן והן חמש שתים בכל לחי ולחי למעלה אצל הראש שהוא רחב ויש בו שתי פאות ואחת למטה בסנטרו מקום חבור שני הלחיים יחד (ויקרא יט כז). **והני נשי הואיל וליתנהו בהשחתה.** דלית להו זקן. **ליתנהו בהקפה.** כלל שאפילו אישה המקפת את הגדול פטורה (נזיר נז:). **לא יגלחו.** גבי כהנים כתיב, ולא תשחית את פאת זקנך בישראל כתיב, וילפינן להו בג"ש האי מהאי דפאה פאה (מכות כא.). **ת"ל לא תשחית.** ומספרים אינן משחיתים, שאין חותכין שיער בגל עיקר כתער (שם). **גילוח שיש בו השחתה.** דרך לגלח בו ומשחית והיינו תער, אבל רהיטני משחית ואין דרך לגלח בו, ומספרים מגלחין ואין משחיתים (שם).

מסורת הש"ס

א) [בכת"י נוסף: צריכא ואי אשמעינן הני תרתי הכא משום כפרה והכא משום חיותא אבל לענין קטלא איש דבר מצוות לשלם כופר אבל אשה לא צריכא ואי אשמעינן כופר משום דאיכא איבוד נשמה וכו'. וכ"ה כ"ז בב"ק], ב) ת"כ ריש פ' אמור סוטה כג:, ג) נזיר נז:, ד) [בכת"י: וליתנהו, וכן בסמוך דליתנהו], ה) [ברכות ד: וש"נ], ו) [ע' תוס' שבועות כב: ד"ה אב"א], ז) [תוספתא דנגעים פ"ד ה"ח], ח) [לעיל כא: וש"נ], ט) מכות כא. נזיר מ: נח: ת"כ פ' קדושים פרק ו, י) [בכת"י: בו], כ) [בכת"י נוסף: קאי אאשה], ל) [בכת"י איסי בן יהודה אומר אף בבל יקרחו], מ) [מכות כ ע"ב, וע"ש ברש"י], נ) [ויקרא כא, ה], ס) [בדפו"ר כתב], ע) [יבמות פ. וש:], פ) [ע' היטב תוס' יבמות פ: ד"ה להביא], צ) צ"ל או מסברא דלעיל. רש"א, ק) [אמ"ל דשמעינן בנגעים לית], ר) ["כגון הקפת הראש" יש למחוק. (רש"ש ע"ש, ואצ"ל כגון קרחת הראש)],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בנים וכו' לה' אלהיכם לא תתגודדו: (ב) תוס' ד"ה אם כן וכו' והפסיק הענין וכו' גבי ראש והדר לילף גילוח דכתיב גבי כהנים דהוי השחתה בפאת פאת ישראל מכהנים אי נמי נוכל ללמוד בבנין אב חייב פאת זקן בכהנים כדכתיב ופאת זקנם לא יגלחו וחייב פאת זקן בישראל מאי פאת ש"מ תרתי ג"ש שלימה לימדך כצ"ל:

לעזי רש"י

פליינ"א. מקצועה.
אישגרטיניי"ר. לסרוט.